

УДК 343.9

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2026-13-2**Денисовський Михайло Дмитрович,**кандидат юридичних наук, викладач юридичних дисциплін
Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола;

адвокат

ORCID ID: 0000-0002-2265-4190

Ярошович Анастасія Юріївна,здобувачка вищої освіти IV курсу спеціальності «Право»
Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола

ORCID ID: 0009-0006-1890-0359

ЗНАЧЕННЯ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛІСТИЦІ

У статті досліджується значення почеркознавчої експертизи як одного з ключових інструментів криміналістики у процесі розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Обґрунтовується, що почеркознавча експертиза відіграє важливу роль у встановленні істини у справі, зокрема під час ідентифікації особи за рукописними текстами, підписами та іншими письмовими об'єктами. Проаналізовано основні завдання судово-почеркознавчого дослідження, серед яких – визначення виконавця рукопису, виявлення ознак підроблення документів, а також встановлення умов виконання письма.

Особлива увага приділяється дослідженню ідентифікаційних ознак почерку, їх індивідуальності та стійкості, що дозволяє використовувати результати експертизи як належний та допустимий доказ у кримінальному провадженні. Висвітлено проблемні аспекти проведення почеркознавчих експертиз, зокрема складність дослідження навмисно зміненого або спотвореного почерку, обмеженість порівняльного матеріалу та вплив зовнішніх факторів (стресу, віку, стану здоров'я) на характеристики письма.

У статті також розглядається процесуальне значення висновку експерта-почеркознавця, його роль у доказуванні та оцінці доказів судом. Підкреслюється, що якісно проведена почеркознавча експертиза сприяє підвищенню ефективності кримінального судочинства та запобігає судовим помилкам. Окремо акцентовано увагу на необхідності вдосконалення методик експертного дослідження з урахуванням сучасних технологій та цифровізації.

Зроблено висновок, що почеркознавча експертиза є невід'ємною складовою частиною криміналістичного забезпечення правосуддя, яка має значний доказовий потенціал та потребує подальшого розвитку в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: доказ, документ, ідентифікація особи, криміналістика, кримінальне провадження, підпис, почеркознавча експертиза, судова експертиза.

Denisovsky M. D., Yaroshovych A. Yu. The importance of handwriting examination in criminalism

The article examines the importance of handwriting examination as one of the key tools of forensics in the process of revealing and investigating criminal offenses. It is substantiated that handwriting examination plays an important role in establishing the truth in a case, in particular when identifying a person by handwritten texts, signatures and other written objects. The main tasks of forensic handwriting examination are analyzed, including determining the author of the manuscript, detecting signs of forgery of documents, as well as establishing the conditions for writing.

Particular attention is paid to the study of the identification features of handwriting, their individuality and stability, which allows using the results of the examination as appropriate and admissible evidence in criminal proceedings. The problematic aspects of handwriting examination are highlighted, in particular, the complexity of studying intentionally altered or distorted handwriting, the limited comparative material and the influence of external factors (stress, age, health status) on the characteristics of writing.

The article also examines the procedural significance of the conclusion of a handwriting expert, his role in proving and evaluating evidence by the court. It is emphasized that a qualitatively conducted handwriting examination contributes to increasing the efficiency of criminal proceedings and prevents judicial errors. Special attention is paid to the need to improve the methods of expert research taking into account modern technologies and digitalization.

It is concluded that handwriting examination is an integral part of forensic justice, which has significant evidentiary potential and requires further development in the face of modern challenges.

Key words: *evidence, document, personal identification, forensics, criminal proceedings, signature, handwriting examination, forensic examination.*

Актуальність проблеми зумовлена важливою роллю почеркознавчої експертизи у кримінальному провадженні як ефективного засобу ідентифікації особи та встановлення достовірності документів. В умовах зростання кількості правопорушень, пов'язаних із підробленням підписів і рукописних текстів, а також удосконалення способів їх фальсифікації, підвищується значення науково обґрунтованих методів дослідження почерку, що зумовлює необхідність аналізу доказового потенціалу почеркознавчої експертизи та вдосконалення її застосування у криміналістиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях вітчизняних учених, зокрема таких як І. Заблоцький, С. Мороз, Н. Клименко, В. Кравець, Г. Купельська, В. Лисиченко та інші, досліджуються теоретичні засади судового почеркознавства, його генеза та розвиток у тісному зв'язку з криміналістичною наукою, що дозволяє систематизувати накопичений емпіричний матеріал і вдосконалювати методи дослідження.

Значна кількість наукових робіт присвячена визначенню сутності почеркознавчої експертизи як форми застосування спеціальних знань та її ролі у доказуванні в кримінальному провадженні.

Метою статті є визначення значення почеркознавчої експертизи у криміналістиці, аналіз її доказового потенціалу, а також виявлення актуальних проблем та перспектив розвитку у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвитку криміналістики особливого значення набувають науково обґрунтовані методи дослідження доказів, серед яких вагоме місце посідає почеркознавча експертиза. Вона є важливим засобом встановлення фактичних обставин кримінального правопорушення, оскільки дозволяє ідентифікувати особу за індивідуальними ознаками її письма.

Насамперед важливо з'ясувати нормативне визначення поняття судової експертизи, щоб глибше розкрити сутність почеркознавчої експертизи та її роль у кримінальному провадженні. У ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» зазначено, що «судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду» [1]. Почеркознавча експертиза, своєю чергою, – це дослідження, що здійснюється експертом із використанням спеціальних знань у сфері судового почеркознавства відповідно до норм кримінального та цивільного процесуального законодавства з метою встановлення фактичних обставин, які мають доказове значення у відповідних провадженнях.

Криміналістичне дослідження письма є складником криміналістичної техніки, що вивчає закономірності формування почерку та на цій основі розробляє засоби, методи й прийоми його аналізу з метою встановлення особи у процесі розслідування кримінальних правопорушень [2, с. 177].

Основним завданням почеркознавчої експертизи, відповідно до Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень (надалі – Рекомендацій), є «ідентифікація виконавця рукописного тексту, обмежених за обсягом рукописних записів (літерних та цифрових) і підпису. Такою експертизою вирішуються і деякі неідентифікаційні завдання (установлення факту виконання рукописного тексту під впливом будь-яких факторів, що заважають (природних: хворобливий стан, хронічні захворювання, вікові зміни; тимчасових зовнішніх: незвичне тримання засобу для писання, незвична поза, обмеження зорового контролю тощо; тимчасових внутрішніх: алкогольне сп'яніння, фармакологічні, наркотичні засоби тощо; штучних: викривлення письма зміненими рухами); визначення статі виконавця, а також належності його до певної групи за віком тощо)» [3].

Основними цілями криміналістичного дослідження письма є:

– вивчення закономірностей формування, функціонування та зміни навичок, що становлять основу почерку;

– розроблення й удосконалення на основі виявлених закономірностей засобів і методик, спрямованих на ефективне вирішення завдань судово-почеркознавчої та авторознавчої експертиз [2, с. 177–178].

Об'єктом судової почеркознавчої експертизи є конкретна почеркова реалізація (рукопис), виконана за допомогою письмового приладу, а також відображена в ній система індивідуальних ознак

почерку. Найбільш поширеними об'єктами судово-почеркознавчої експертизи є підписи, рукописні тексти та короткі записи (буквені, буквено-цифрові, цифрові) [4]. Ефективний аналіз зазначених об'єктів стає можливим лише завдяки системному підходу, закладеному в основу наукового розуміння цієї галузі.

Т. Юзишина підкреслює, що судове почеркознавство – це галузь криміналістики, що вивчає закономірності письма та розробляє методи аналізу почерку для потреб судової експертизи. Основними напрямками досліджень у цій сфері є:

1. Ідентифікація – визначення конкретного автора тексту або встановлення факту написання різних документів однією людиною.

2. Діагностика – аналіз обставин та зовнішніх чинників, у яких перебувала особа під час написання рукопису.

3. Класифікація – виокремлення загальних характеристик автора, як-от стать або вікова категорія [5, с. 58].

Прикладне значення почеркознавства полягає у можливості верифікувати автора конкретного напису чи підпису, а також встановити єдиного виконавця для розрізнених фрагментів тексту. Через діагностичні методи спеціалісти відтворюють контекст створення документа: визначають психофізіологічний стан особи (наприклад, стрес), зовнішній вплив, час написання та статеvu належність автора.

Встановлення виконавця рукопису є одним із основних видів криміналістичної ідентифікації, тому методика дослідження почерку ґрунтується на загальних принципах ідентифікації. Вона передбачає аналіз ознак у досліджуваному документі та зразках, їх порівняння і оцінку виявлених збігів та відмінностей.

Почерк – це зафіксована в рукописі індивідуальна для кожної особи система рухів і прийомів, що ґрунтується на її письмово-рухових навичках та використовується для виконання письма [6].

Експертиза почерку – це єдиний надійний спосіб довести або спростувати справжність фінансових зобов'язань, заповітів чи багатомільйонних контрактів.

Щоб зрозуміти, як саме експерт робить висновок про виконавця, необхідно розглянути ключові параметри, за якими оцінюється письмо. До загальних ознак почерку належать рівень виробленості (ступінь володіння технікою письма та темп виконання), зв'язність (кількість безперервно написаних знаків у слові), складність (ступінь спрощення або ускладнення письмових знаків), нахил (прямий або з відхиленням уліво чи вправо), розмір (висота літер), розгін (співвідношення висоти та ширини знаків), натиск (інтенсивність тиску на письмове приладдя), а також переважаюча форма і напрям рухів. Окремі (часткові) ознаки почерку охоплюють особливості виконання письмових знаків, зокрема форму та напрям рухів, їх протяжність, спосіб початку і завершення, вид з'єднання елементів, кількість і послідовність рухів, їх складність, а також розміщення точок перетину стосовно рядка чи інших елементів [2, с. 183–186].

У системі криміналістичного почеркознавства дослідження підписів посідає особливе місце, адже, на відміну від звичайного тексту, вони мають свою виняткову структуру. Підпис – це специфічний рукопис (літерний або знаковий), що репрезентує прізвище особи та має юридичну силу. Головна відмінність підпису від звичайного тексту полягає у малому обсязі та наявності унікальних елементів, як-от монограми чи розчерки. Експертиза розрізняє підписи реальних і вигаданих осіб, а також аналізує випадки їх викривлення, як навмисного, так і зумовленого зовнішніми чинниками (наприклад, незручною позою чи слабким освітленням) [6]. У правовому полі підпис є головним способом підтвердження волі особи.

З огляду на зазначену роль підпису в документообігу практичне здійснення експертизи вимагає дотримання встановленого методично орієнтовного переліку вирішуваних питань почеркознавчої експертизи, які закріплені у Рекомендаціях:

– Чи виконано рукописний текст (рукописні записи) у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) певною особою?

– Чи виконані рукописні тексти (рукописні записи) у документі (документах) (назва документа та його реквізити, графа, рядок) однією особою?

– Чи виконано підпис від імені особи (прізвище, ім'я, по батькові особи, від імені якої зазначено підпис) у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) тією особою, від імені якої він зазначений, чи іншою особою?

– Чи виконано рукописний текст у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) під впливом збиваючих факторів (природних, штучних)?

– Чи виконано підпис від імені особи (прізвище, ім'я, по батькові особи, від імені якої зазначено підпис) у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) під впливом збиваючих факторів (природних, штучних)?

– Особою якої статі виконано рукописний текст?

– До якої групи за віком належить виконавець рукописного тексту? [3].

Особливості призначення експертизи полягають у забезпеченні належних умов її проведення: наданні оригіналів документів, достатньої кількості достовірних порівняльних зразків (вільних, умовно-вільних, експериментальних), а також урахуванні індивідуальних характеристик особи (вік, стан здоров'я, умови письма). Якість і кількість зразків мають забезпечувати повноцінне дослідження, а їх відбір повинен здійснюватися з дотриманням встановлених методичних рекомендацій [4].

І. Красюк справедливо підкреслює, що стрімкий розвиток комп'ютерних технологій зумовив суттєве зменшення обсягу рукописних текстів, що, своєю чергою, призвело до скорочення кількості почеркових об'єктів для дослідження. У таких умовах традиційні якісно-описові методи не завжди є ефективними, особливо під час аналізу малих за обсягом об'єктів, зокрема коротких записів і підписів, які водночас є найбільш поширеними та складними в експертній практиці. Обмеженість інформації в цих об'єктах ускладнює виявлення достатньої кількості ідентифікаційних ознак, а також розмежування природних і штучних змін почерку. Наявність одночасних збігів і відмінностей, які складно однозначно інтерпретувати, часто призводить до ситуацій, коли традиційні методики не забезпечують достовірного вирішення експертних завдань [7, с. 25].

Є. Свобода, Т. Григорович і В. Кравець вказують на обмеженість кількісних і якісних характеристик таких об'єктів, що актуалізує необхідність розроблення нових методів дослідження, які мають ґрунтуватися як на якісних, так і на кількісних показниках із використанням сучасних технологій, що зумовлює потребу вдосконалення системи загальних і окремих ознак почерку та методів їх виявлення. За умови збереження традиційної теоретико-методичної бази особливого значення набуває застосування математичних методів, що дозволяють отримати додаткову інформацію та підвищити точність експертних висновків [8, с. 120].

Значення почеркознавства базується на фундаментальному принципі криміналістики – індивідуальності та стійкості почерку. Кожна людина має унікальну систему рухів, яка формується роками і стає автоматичною. Навіть у разі спроби навмисно змінити свій підпис або написати текст іншою рукою експерт здатний виявити мікроознаки, що належать справжньому автору, що робить почеркознавчу експертизу надійним бар'єром проти інтелектуального підлогу та фальсифікацій.

Н. Косигіна і В. Сакалюк наголошують на важливості етапу підготовки судово-почеркознавчої експертизи, а саме на попередньому огляді документів слідчим або судом. У ході такого огляду встановлюються основні характеристики документа, зокрема його вид, місце розташування досліджуваного об'єкта, особа, від імені якої виконано записи чи підписи, їх автентичність, наявність виправлень або ознак технічного відтворення, а також умови виконання (темп, спосіб письма, можливі зміни почерку).

Отримані дані дозволяють визначити обсяг експертизи, правильно сформулювати завдання експерту та підготувати необхідні матеріали. При цьому важливо дотримуватися правил поводження з документами як речовими доказами – уникати будь-яких позначок чи пошкоджень і зберігати їх у належному вигляді. Паралельно необхідно встановити обставини, що мають значення для дослідження, зокрема реальність існування осіб, від імені яких виконані підписи. Для проведення експертизи обов'язково надаються порівняльні зразки почерку (вільні, умовно-вільні та експериментальні) особи, яка підлягає ідентифікації [9, с. 286].

Основними стадіями дослідження почерку є роздільне та порівняльне вивчення. Роздільне дослідження передбачає окремий аналіз спірного рукопису і зразків почерку, причому послідовність може змінюватися залежно від обставин справи: іноді починають із зразків для виявлення типових ознак, іноді – зі спірного тексту для встановлення його особливостей. На практиці вибір підходу залежить від кількості об'єктів і осіб, що підлягають перевірці.

Порівняльне дослідження є ключовим етапом і полягає у зіставленні ознак спірного документа та зразків з метою встановлення їх збігів і відмінностей та визначення індивідуалізуючої сукупності ознак.

Крім того, документ містить мовні особливості автора (лексичні, граматичні, орфографічні), які досліджуються в межах авторознавчої експертизи. Вона спрямована на встановлення автора тексту і може доповнювати почеркознавчу експертизу, особливо у випадках, коли автор і виконавець тексту не збігаються або документ створено за допомогою технічних засобів [2, с. 188–189].

Під час розслідування злочинів, пов'язаних із фальсифікацією електронних документів, необхідно проводити комплекс заходів для встановлення факту підробки. Важливим етапом є попереднє дослідження документа на наявність ознак технічного монтажу, оскільки лише після цього можливе проведення ідентифікації підпису виконавця в межах почеркознавчої експертизи. Копія документа є точним відтворенням його змісту та реквізитів і за належного засвідчення має юридичну силу оригіналу. Технічне зображення документа – це його візуальне відтворення за допомогою технічних засобів на матеріальному носії. Одним зі способів фальсифікації є фотомонтаж – поєднання окремих зображень або їх фрагментів у єдине ціле. Залежно від способу виконання розрізняють оптичний, механічний та цифровий фотомонтаж, які різняться методами обробки та поєднання зображень. Таким чином, Т. Юзишина підкреслює, що встановлення ознак технічного монтажу має безпосереднє значення для почеркознавчої експертизи, оскільки забезпечує достовірність об'єкта дослідження та запобігає помилковій ідентифікації виконавця підпису [5, с. 60].

Авторознавча експертиза, яка часто йде пліч-о-пліч із почеркознавством, але фокусується не на графічних навичках, а на інтелектуальних та мовленнєвих особливостях автора. Орієнтовний перелік питань такого дослідження також закріплені у Рекомендаціях:

- Чи є певна особа автором наданого на дослідження тексту?
- Чи є певна особа автором декількох різних текстів?
- Чи є автор та виконавець тексту однією або різними особами?
- Чи цей текст складений кількома авторами?
- Які риси соціально-біографічного портрета автора можна встановити за цим текстом?
- Якою є основна мова спілкування певної особи – автора цього тексту?
- Яким є місце формування мовленнєвих навичок (рідна мова) певної особи – автора цього тексту?
- Чи спостерігаються в тексті ознаки, які свідчать про складання тексту автором під впливом будь-яких збиваючих факторів?
- Чи складено текст документа особою самотійно або під диктування чи його виконано шляхом переписування?
- Чи складений текст документа з перекручуванням ознак писемного мовлення? [3]. Також авторознавчою експертизою можуть вирішуватися інші питання.

Згідно зі ст. 101 Кримінального процесуального кодексу України, висновок експерта має статус самостійного джерела доказів у кримінальному процесі, що дозволяє використовувати його поряд з іншими доказами для формування внутрішнього переконання слідчого, прокурора та суду [10]. Це підвищує рівень обґрунтованості процесуальних рішень та сприяє ухваленню законного і справедливого вироку.

В умовах тотальної цифровізації значення почеркознавчої експертизи не зменшується, а навпаки, набуває нових аспектів. У кримінальному процесі висновок експерта часто стає сполучною ланкою між непрямими доказами, дозволяючи звузити коло підозрюваних за допомогою класифікаційних ознак (визначення статі, віку чи професійних навичок виконавця).

В. Кравець вважає, що на сучасному етапі судово-почеркознавча експертиза залишається одним із найбільш поширених видів криміналістичних досліджень, при цьому сформована система ознак почерку загалом відповідає потребам практики. Водночас визначення окремих ознак часто є не досить чітким, що зумовлює значний вплив суб'єктивного фактора, оскільки дослідження переважно здійснюється візуально без використання інструментальних методів. Це може призводити до неоднозначності оцінок і навіть помилкових висновків. У зв'язку з цим актуальним є вдосконалення методики дослідження шляхом запровадження більш чіткої термінології та використання елементів кількісного аналізу, зокрема підходів, заснованих на координатному визначенні просторового розташування елементів почерку. Застосування таких підходів дозволяє більш об'єктивно визначати просторові характеристики почерку (положення, протяжність, взаємне розташування елементів), зменшити вплив суб'єктивності та підвищити достовірність експертних висновків [11, с. 290–293].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що почеркознавча експертиза є одним із ключових інструментів криміналістики, який забезпечує встановлення істини у кримінальному провадженні шляхом ідентифікації виконавця рукописних текстів і підписів. Вона має велике доказове значення, оскільки її результати використовуються як самостійне джерело доказів та сприяють формуванню обґрунтованих процесуальних рішень.

Встановлено, що почеркознавче дослідження виконує не лише ідентифікаційні, а й діагностичні та класифікаційні завдання, що дозволяє комплексно оцінювати умови виконання рукопису, стан виконавця та індивідуальні особливості почерку. Особливого значення набуває дослідження коротких записів і підписів, які найчастіше виступають об'єктами експертного аналізу, але водночас є найбільш складними для дослідження через обмежений обсяг графічної інформації.

Водночас розвиток сучасних технологій ставить перед почеркознавством нові виклики. Встановлено, що в епоху цифрової трансформації ідентифікація виконавця не може розглядатися відірвано від технічного дослідження документів. У сучасних умовах розвитку цифрових технологій та зменшення кількості рукописних документів зростає роль удосконалення методів почеркознавчої експертизи, зокрема шляхом використання математичних моделей, комп'ютерного аналізу та автоматизованих систем ідентифікації.

Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка більш точних критеріїв оцінки ознак почерку, мінімізація впливу суб'єктивного фактора експерта, удосконалення методик аналізу малих за обсягом почеркових об'єктів, а також впровадження сучасних цифрових технологій та елементів штучного інтелекту у практику судово-почеркознавчих досліджень.

Таким чином, подальший розвиток почеркознавчої експертизи спрямований на підвищення її точності, об'єктивності та ефективності як важливого інструменту криміналістичного забезпечення правосуддя.

Література

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
2. Криміналістика : підручник / Р.І. Благута, О.І. Гарасимів, О.М. Дуфенюк та ін. ; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. 4-те вид., перероб. і допов. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 820 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7336/1/%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_print.pdf.
3. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.
4. Судова почеркознавча експертиза. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України. URL: <https://kndise.gov.ua/expertise/handwriting-examination>.
5. Юзишина Т.В. Проблематика проведення судово-почеркознавчої експертизи при ідентифікаційному дослідженні почерку та підписів в електронних документах. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2023. № 1(25), с. 56–61. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2023-1\(25\)-56-61](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2023-1(25)-56-61).
6. Криміналістика : мультимедійний навчальний підручник. Національна академія внутрішніх справ. Кафедра криміналістики та судової медицини. / Антонюк П.Є., Антощук А.О., Вакулик О.О. та інші. 2020. URL: <https://arm.navs.edu.ua/books/criminalistics/info/lec6.html>.
7. Красюк І.П. Криміналістичне дослідження підписів і коротких рукописних записів, виконаних за допомогою технічних прийомів та засобів : дис. ... доктора філософії : 081 «Право». Державний податковий університет, Міністерство фінансів України. Ірпінь, 2023. 211 с. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/items/f2591fc4-d36e-4769-ae0a-bc220fad947>.
8. Свобода Є., Григорович Т., Кравець В. Застосування математичного аналізу при визначенні ідентифікаційних ознак почерку (практичний аспект). *Актуальні проблеми правознавства*. № 2 (42)/2025. С. 118–125. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/2135>.
9. Косигіна Н., Сакалюк В. Проблемні питання підготовки та оформлення експериментальних зразків почерку (цифрових записів, підпису) для проведення судово-почеркознавчих експертиз. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності* : збірник матеріалів засідання № 5 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції 24 березня 2023 року. Кропивницький, 2023 С. 285–289. URL: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/zbirmik_24.03.2023_kropivnickiy.pdf.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1180>.

11. Кравець В. Особливості визначення ідентифікаційних ознак почерку за точками на траєкторії почеркових об'єктів. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності* : збірник матеріалів засідання № 5 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції 24 березня 2023 року. Кропивницький, 2023 С. 290–293. URL: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/zbirnik_24.03.2023_kropivnickiy.pdf.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy (1994). Pro sudovu ekspertyzu: Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 № 4038-XII [On forensic examination: Law of Ukraine dated 25.02.1994 No. 4038-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> [in Ukrainian].

2. Kryminalistyka: pidruchnyk (2023). [Criminology: textbook]. / R.I. Blahuta, O.I. Harasymiv, O.M. Dufeniuk ta in.; za zah. red. Ye.V. Priakhina. 4-te vyd., pererob. i dopov. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2023. 820 p. Retrieved from: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7336/1/%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_print.pdf [in Ukrainian].

3. Verkhovna Rada of Ukraine (1998). Pro zatverdzhennia Instruksii pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen ta Naukovo-metodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen: nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 08.10.1998 № 53/5 [On approval of the Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies and Scientific and Methodological Recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies: order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 08.10.1998 No. 53/5]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> [in Ukrainian].

4. Sudova pocherkoznavcha ekspertyza [Forensic handwriting examination]. *Sait Kyivskoho naukovo-doslidnoho instytutu sudovykh ekspertyz Ministerstva yustytzii Ukrainy – Site of Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine*. Retrieved from: <https://kndise.gov.ua/expertise/handwriting-examination> [in Ukrainian].

5. Yuzyshyna, T.V. (2023). Problematyka provedennia sudovo-pocherkoznavchoi ekspertyzy pry identyfikatsiinomu doslidzhenni pocherku ta pidpysiv v elektronnykh dokumentakh [Problems of conducting forensic handwriting expertise in the identification study of handwriting and signatures in electronic documents]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia – Expert: Paradigms of Legal Sciences and Public Administration*, No. 1 (25). Pp. 56–61. Retrieved from: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2023-1\(25\)-56-61](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2023-1(25)-56-61) [in Ukrainian].

6. Kryminalistyka: Multymediiniy navchalnyi pidruchnyk (2020). [Forensic science: Multimedia textbook]. Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Kafedra kryminalistyky ta sudovoi medytyny. / Antoniuk P.Ye., Antoshchuk A.O., Vakulyk O.O. ta inshi. 2020. Retrieved from: <https://arm.navs.edu.ua/books/criminalistics/info/lec6.html> [in Ukrainian].

7. Krasiuk, I.P. (2023). Kryminalistychno doslidzhennia pidpysiv i korotkykh rukopysnykh zapysiv, vykonanykh za dopomohoiu tekhnichnykh pryiomiv ta zasobiv [Forensic research of signatures and short handwritten records performed with the help of use technical techniques and tools]. *Doctor's thesis in the specialty 081 "Law"*. Irpin, State Tax University, Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://ir.dpu.edu.ua/items/f2591fc4-d36e-4769-ae0a-bc220fad947> [in Ukrainian].

8. Svoboda, Ye., Hryhorovych, T., & Kravets, V. (2025). Zastosuvannia matematychnoho analizu pry vyznachenni identyfikatsiinykh oznak pocherku (praktychnyi aspekt) [Application of mathematical analysis in determining handwriting identification signs (practical aspect)]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Current Problems of Law*. Issue 2. Pp. 118–125. Retrieved from: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/2135> [in Ukrainian].

9. Kosyhina, N., & Sakaliuk, V. (2023). Problemni pytannia pidhotovky ta oformlennia eksperymentalnykh zrazkiv pocherku (tsyfrovyykh zapysiv, pidpysu) dlia provedennia sudovo-pocherkoznavchykh ekspertyz [Problem issues of preparation and designation of experimental handwriting samples (digital recordings, signatures) for forensic handwriting examinations]. *Aktualni pytannia vdoskonalennia sudovo-ekspertnoi ta pravookhoronnoi diialnosti: Zbirnyk materialiv zasidannia № 5 postiino diuchoi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Current Issues of Improving Forensic Expertise and Law Enforcement Activities: Collection of Materials of Meeting No. 5 of the Permanent International Scientific and Practical Conference*. Kropyvnytskyi. Pp. 285–289. Retrieved from: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/zbirnik_24.03.2023_kropivnickiy.pdf [in Ukrainian].

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2012). Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012. No. 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine from March 13 2012. No. 4651-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1180> [in Ukrainian].

11. Kravets, V. (2023). Osoblyvosti vyznachennia identyfikatsiinykh oznak pocherku za tochkami na traektorii pocherkovykh ob'ektiv [Features of determining handwriting identification signs by points on the trajectory of handwriting objects]. *Aktualni pytannia vdoskonalennia sudovo-ekspertnoi ta pravookhoronnoi diialnosti: Zbirnyk*

materialiv zasidannia № 5 postiino diiuchoi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – *Current Issues of Improving Forensic Expertise and Law Enforcement Activities*: Collection of Materials of Meeting No. 5 of the Permanent International Scientific and Practical Conference. Kropyvnytskyi. Pp. 290–293. Retrieved from: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/zbirnik_24.03.2023_kropivnickiy.pdf [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.05.2026